

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	11
Land:	Montenegro
Kilde:	Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (LANDINFO)
Titel:	"Baggrundsnotat om Montenegro"
Udgivet:	1. januar 2008
Optaget på baggrundsmaterialet:	25. januar 2008

LANDINFO NOTAT

LANDINFO NOTAT er utarbeidet av *Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon* (LANDINFO). **LANDINFO NOTAT** er land- eller temanotat og kan inneholde opplysninger fra materiale som er unntatt offentlighet.

LANDINFO NOTAT kan videre inneholde utvalg, sammenstilling og vurderinger av informasjon fra en rekke kilder, samt LANDINFOs vurdering

av enkelte eller flere av de refererte kildene.

I tilfelle **LANDINFO NOTAT** blir distribuert til nemndmedlemmer i forbindelse med nemndmøter, bør det gjøres særskilt oppmerksom på at dokumentet ikke skal kopieres og sørges for at dette blir levert tilbake til Utlendingsnemnda (UNE) umiddelbart etter nemndmøte.

REGION: BALKAN

LAND: MONTENEGRO

TEMA: Generell bakgrunnsinformasjon

UTARBEIDET: Januar 2007¹

SENEST OPPDATERT:

MONTENEGRO

Notatet gir en kort innføring om Montenegro utarbeidet for saksbehandlere, nemndledere og nemndmedlemmer.

1. Innledning

Montenegro erklærte sin uavhengighet 03.06.2006 etter en folkeavstemning om landets statsform avholdt 21.05.2006.² EU besluttet 12.06.2006 å etablere forbindelser med Montenegro som en selvstendig og uavhengig stat, og EU-landene har siden anerkjent Montenegro. Norge anerkjente Montenegro 16.06.2006. Landet ble medlem av OSSE 21.06.2006 og medlem av FN 28.06.2006.

Montenegro har ca 620 000 innbyggere.³ Ifølge folketellingen fra 2003 utgjør montenegrinene ca 43 %, serberne ca 32 %, bosnjakene ca 8 %, albanerne ca 5 % og muslimene ca 4 %.⁴

¹ Notatet baserer seg noe på tidligere felles Landinfo-notat om Serbia og Montenegro.

² 55,5 % støttet uavhengighet, mens 44,5 % stemte mot.

³ Det ble holdt folketelling i Montenegro i 2003. Link til resultatene finnes på www.landinfo.no. Oversikten gir blant annet detaljert informasjon om folketall og etnisk fordeling i de ulike kommunene i Montenegro.

Montenegro mottok mange flyktninger og internt fordrevne på 1990-tallet som følge av konfliktene i det tidligere Jugoslavia. Flere titalls tusen flyktninger oppholder seg fortsatt i Montenegro.⁵

De fleste montenegrinere og serbere er ortodokse kristne. Flertallet av den albanske minoriteten er muslimer. Flertallet av den slavisk muslimske minoriteten; muslimer og bosnjaker, samt albanerne er sunni-muslimer.⁶

I Montenegro snakker flertallet et sydslavisk språk. Språket har små lokale forskjeller i forhold til serbisk og kroatisk.⁷ Albansk er det viktigste minoritetsspråket.

Podgorica er landets hovedstad. Andre større byer er Pljevlja, Bijelo Polje, Nikšić, Ulcinj og Gusinje. Landet er på 13.812 km².⁸

2. Kort historisk tilbakeblikk – fra Jugoslavia til Montenegro

Montenegro eksisterte som selvstendig stat fra middelalderen frem til 1918. Etter annen verdenskrig ble Montenegro en del av Den føderale folkerepublikken Jugoslavia, som ble opprettet i 1945 under president Tito. Føderasjonen bestod av republikkene Serbia, Kroatia, Slovenia, Bosnia-Hercegovina, Makedonia og Montenegro. Grunnloven fra 1946 var i store trekk sovjetisk inspirert. I 1948 brøt Tito med Moskva, og senere grunnlovsendringer i 1953, 1963 og 1974 reflekterte politiske og sosiale endringer med større vekt på sosialistisk selvstyre. Med grunnlovsendringen av 1963 fikk landet navnet Den sosialistiske føderale republikken Jugoslavia. Tito døde i 1980, og det ble etablert et kollektiv statspresidium, med roterende lederskap blant presidiets republikk- og provinsmedlemmer.

Etter at Slobodan Milosevic ble president i Serbia i 1989 forverret forholdet seg mellom Serbia og de øvrige republikkene. I 1991 erklærte Slovenia og Kroatia sin selvstendighet. Den føderale hæren gikk inn, men trakk seg meget raskt ut av Slovenia. I april 1992 ble Den føderale

⁴ UDI fikk på sin tjenestereise til Montenegro i 2004 opplyst at muslimer som føler en viss sosio-kulturell tilhørighet til Bosnia, betegner seg heller som bosnjak typisk i for eksempel Rožaje eller Plav i Sandžak. Andre muslimer, særlig ikke-slaviske muslimer, som for eksempel etniske tyrkere, betegner seg derimot som muslimer. Rapporten er tilgjengelig i Landdatabasen, men unntatt offentlighet.

⁵ Landguiden viser til ca 30 000 hvorav flertallet er serbere, montenegrinere og rom fra Kosovo. Disse tidligere internt fordrevne under tiden med statsdannelsen Serbia og Montenegro hadde ikke republikkborgerskap i Montenegro, og således ikke statsborgerskap i det nye Montenegro. Se punkt 11.

⁶ Ifølge folketellingen fra 2003 er 70 % ortodokse, 21 % muslimer og 4 % katolikker.

⁷ Ifølge konstitusjonen for Republikken Montenegro var det offisielle språket i Montenegro serbisk og det kyrilliske og latinske alfabetet var likestilt. Etter uavhengigheten skal statsadministrasjonen ifølge den montenegrinske avisen Dan 24.06.2006 kun anvende det latinske alfabetet. 28 serbisklærere i Nikšić ble ifølge det montenegrinske nyhetsbyrået Mina 06.12.2006 sparket grunnet manglende aksept for at serbisk språk og litteraturundervisningen nå blir betegnet som "native language and literature".

⁸ Til sammenligning utgjør Hordaland fylke 15 450 km², og har 452.661 innbyggere.

republikken Jugoslavia etablert med de to gjenværende republikkene Serbia og Montenegro. På 1990-tallet var det en rekke kriger på Balkan; i Kroatia, Bosnia-Hercegovina og i Kosovo.

I januar 2002 vedtok både det serbiske og det montenegrinske parlamentet det konstitusjonelle charter for det nye Serbia og Montenegro om arvtager av Den føderale republikken Jugoslavia, og i februar samme år ble charteret endelig godkjent i det føderale parlamentet. Den nye statsdannelsen var en løsere føderasjon mellom Serbia og Montenegro, hvor republikkene i hovedsak hadde felles utenrikspolitikk og forsvar. Etter tre år kunne republikkene velge å bryte samarbeidet i den nye statsdannelsen og utøve full selvstendighet.

Montenegrinsk politikk har vært dominert av to ledende koalisjoner. Milo Djukanović ledet i mange år DPS – ”Democratic Party of Socialists”, mens Predrag Bulatović ledet SNP – ”Socialist People’s Party”.⁹ Ved valget i oktober 2002 vant en DPS-ledet koalisjon rent flertall. Djukanovic gikk av som president for å bli republikkens statsminister. Filip Vujanović overtok som president etter valg i 2003.

Uavhengighetsspørsmålet danner fortsatt en av skillelinjene i montenegrinsk politikk. Oppfattelsen av etnisk identitet i Montenegro er vanligvis nært knyttet til personlige synspunkter omkring uavhengighet.

Freedom House gir følgende beskrivelse i sin “Nations in Transit for 2006 Serbia og Montenegro”:

“Overall, Montenegro continues to put in place the necessary legal framework for democratic consolidation, but slow implementation continues to be an obstacle. Problems of implementation are sometimes deliberate, but more often they result from the small-town nature of Montenegrin society, where family, connections, and friendships among a population of 670,000 have traditionally governed relationships that the law now seeks to regulate. Although the machinery of the Communist system is being dismantled, the mentality of one-party rule still influences public perceptions and interferes with the development of an open society that respects the rule of law and demands accountability from its elected leaders”.

3. Dagens politiske situasjon

Filip Vujanović er fortsatt president i Montenegro.

Montenegro gjennomført sitt første valg til parlamentet etter selvstendighetserklæringen 10.09.2006.¹⁰ Valgdeltakelse var på ca. 70 %.

⁹ Bulatović annonserte ifølge Mina News Service 06.09.2006 sin avgang som leder for SNP og Serdjan Milic ble ifølge European Forum valgt til ny leder 26.11.2006.

¹⁰ Det ble samtidig avholdt lokalvalg.

Følgende partier/koalisjoner ble representert i parlamentet:¹¹

Coalition for European Montenegro (DPS og SDP ¹²)	41 representanter
Serbian List ¹³	12 representanter
Coalition SPP ¹⁴ /NS ¹⁵ /DSS ¹⁶	11
Movement of Change	11
Liberals and the Bosniak party	3
Coalition of the Democratic League of Montenegro/ Party of Democratic Prosperity	1
Democratic Union of Albanians	1
Albanian Alternative	1

OSSE vurderte valgene i Montenegro som ”largely in line” med internasjonale standarder, men at det var enkelte forhold som måtte forbedres.¹⁷

Željko Šturanović fra DPS dannet en koalisjonsregjering bestående av DPS og SDP.

Montenegro startet i september 2006 egne forhandlinger om en Stabiliserings- og assosieringsavtale (SAA) med EU¹⁸, og landet fikk medlemskap i NATOs Parternskap for fred (PfP) i desember 2006.

Parlamentet har startet prosessen med å utarbeide en ny konstitusjon. Det var først ventet at den nye grunnloven kunne bli vedtatt våren 2007, men dette synes nå ikke realistisk.¹⁹ EU

¹¹ En mer fullstendig liste over montenegrinske partier, deres serbiske/montenegrinske betegnelse og ledere kan finnes her: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_political_parties_in_Montenegro.

¹² Social Democratic Party.

¹³ Serbian People’s Party of Montenegro.

¹⁴ Socialist People’s Party of Montenegro.

¹⁵ People’s Party of Montenegro.

¹⁶ Democratic Serbian Party of Montenegro.

¹⁷ Radio Free Europe 13.09.2006.

¹⁸ Montenegro har også før selvstendigheten hatt samtaler med EU om SAA, da EU la opp til ”twin-track” tilnærming for Serbia og Montenegro.

¹⁹ I tillegg til uenighet omkring språk, statssymbolene, kirkesamfunnenes status og om konstitusjonen skal kunne åpne for ny folkeavstemming av uavhengighet, er det ifølge International War and Peace Reporting 14.12.2006 også uenighet mht til reglene for vedtakelsen av en ny grunnlov. Opposisjonen hevder den nye grunnloven må godtas av 2/3 av representantene i et nyvalgt parlament. Konstitusjonsdomstolene skal i en beslutning av 06.12.2006 ha

kommisjonen viser til at grunnloven må utvikles i samsvar med europeiske verdier, standarder og praksis, særlig på områdene knyttet til menneskerettigheter og rettigheter for minoritetene. Grunnloven må også garantere et uavhengig og effektivt rettssystem og bidra til den europeiske integrasjonsprosessen for Montenegro.²⁰

Parlamentets begrensede budsjett innebærer utilstrekkelig med ressurser og kapasitet for parlamentet i forhold til dets lovgivende og kontrollerende funksjon. Parlamentet har bare 15 ansatte med bakgrunn fra lovgivningsarbeid, få kan snakke andre språk, og det blir vist til at parlamentet vanskelig kan utføre sin kontrollfunksjon over den utøvende makt.²¹

Opposisjonen har kritisert statsadministrasjonen for manglende de-politisering. Det er blitt vist til at statsapparatet er tungvint, uprofesjonelt og ineffektivt, samt at det ikke finnes strategier for opplæring av de statlige ansatte.²²

Omkring 60 % er ansatt i offentlig sektor. Parti- og familietilknytninger har ofte hatt større betydning ved ansettelser enn kvalifikasjoner, og et korrupt byråkrati blir trukket frem av bl.a. EU. Det finnes en egen "Code of Ethics for Civil Servants and Public Employees".²³

4. Den generelle sikkerhetssituasjonen

Myndighetene i Montenegro respekterer ifølge US State Departments rapport for 2005 i all hovedsak innbyggernes menneskerettigheter, det er imidlertid problem på noen områder. Dette gjelder bl.a. rapporteringer om mishandling fra politiets side, manglende straffeforfølgelse av og korrupsjon blant offentlige tjenestemenn i sikkerhetsstyrkene, lange varetektsfengslinger, lange rettsforhandlinger, korrupsjon i domstolsvesenet, begrensninger av medias uavhengighet, vold og diskriminering av kvinner, trafficking og diskriminering av etniske minoriteter.

Loven forbyr vilkårlig arrestasjon og forvaring, og myndighetene fulgte i all hovedsak disse bestemmelsene.²⁴

Det er etablert en egen Ombudsmannsinstitusjon. Ombudsmannen kan bl.a. oppsøke innsatte uten forutgående varsel.²⁵

fastslått at regjeringen kan definere nye prosedyreregler for vedtakelse av grunnloven. Stemmegivningen til partiet "Movement of Change" kan bli avgjørende for å sikre regjeringen 2/3-dels flertall.

²⁰ EU Kommisjonen Montenegro 2006 Progress Report

http://www.ecoi.net/file_upload/16_1163067127_montenegro-2006.pdf

²¹ Freedom House: "Nations in Transit 2006: Serbia and Montenegro – Montenegro".

²² Montenegrin Radio 27.10.2006.

²³ Freedom House: "Nations in Transit 2006: Serbia and Montenegro – Montenegro".

²⁴ US State Department 2005.

²⁵ US State Department 2005. Også ICRC og Helsinkikomiteén i Montenegro kan besøke innsatte og varetektsfengslede i Montenegro.

Det er vedtatt en egen offentlighetslov, "Law on Freedom of Access to Information", som trådte i kraft i desember 2005.

Flere nasjonale og internasjonale organisasjoner rapporterer om menneskerettighetssituasjonen i Montenegro. Myndighetene er i hovedsak samarbeidsvillige.

5. Politi- og sikkerhetstjenesten

Politiet i Montenegro utgjør 5 300 tjenestemenn, og politistyrken skal i fremtiden utgjøre omkring 5 000 tjenestemenn.²⁶ Politiet er underlagt Innenriksdepartementet.²⁷

Rapportene om mishandling utøvd av politiet i Montenegro var færre og mindre alvorlige enn i tidligere år ifølge US State Departments rapport om MR-situasjonen i 2004. En polititjenestemann ble ilagt syv måneders vilkårlig straff i 2004 for en mishandling som fant sted i 2002, mens i en annen sak, ble fem frifunnet og en tjenestemann ilagt 50 % av årslønnen i bot og hans kontrakt ble ikke fornyet. Også i rapporten for 2005 viser US State Department til at det forekommer mishandling av arrestanter. Korrupsjon er et utbredt fenomen.

En høyere polititjenestemann i Montenegro ble skutt ned og drept sommeren 2005. Det har vært opplyst at dette kan ha sammenheng med etterforskningsarbeid knyttet til avsløringer av organisert kriminalitet. Amnesty International har anmodet montenegrinske myndigheter om å undersøke nærmere anklager om mishandling og tortur av albanske arrestanter.²⁸

Ifølge opplysninger innhentet på UDIs tjenestereise til Montenegro i 2004 var 9 % av politistyrken muslimer og 4 % bosnjaker. De fleste arbeidet i Sandžakregionen.²⁹ Innenriksministeren har lovet at han vil initiere arbeidet med å se på den etniske sammensetningen av politiet i Ulcinj som har et flertall etniske albanere.³⁰

I 2005 ble det vedtatt en ny politilov og en lov for sikkerhetstjenesten "Agency for National Security"³¹ som skal erstatte den tidligere sikkerhetstjenesten.³² Montenegros administrative

²⁶ Vijesti, Podgorica 22.12.2006. I samme artikkel vises det til at tidligere var politistyrken på mellom 6 500 til 8 000 tjenestemenn. Flere vil bli tilbudt sluttpakke eller eventuelt ansettelse i Montenegros hær. Tjenestemenn som ikke har gjennomført det fjerde utdannelsesnivået (skoleår 12), skal fra 01.01.2007 ikke kunne få fortsette i tjeneste.

²⁷ Sommeren 2006 ble ifølge Mina News Service 22.08.2006 ca 70 polititjenestemenn forflyttet. Seks skal ha klaget på dette og ment at forflyttingene var etnisk diskriminerende. Innenriksdepartementet har bedt dem om å ta opp klagen gjennom "Council for Civil Control over the Police".

²⁸ AI Public Statement 17.10.2006.

²⁹ Ytterligere informasjon om politiet i Montenegro finnes i UDIs rapport fra tjenestereise til Montenegro og Sandžak i april 2004.

³⁰ Dan 22.09.2006.

³¹ Montegrinsk forkortelse er ANB.

³² I samarbeid med albansk sikkerhetstjeneste arresterte ifølge TV Crna Gora 09.09.2007 montenegrinske myndigheter en gruppe etniske albanere med anklager om terrorisme og organisert kriminalitet. Montenegrinske

UTLENDINGSFORVALTNINGENS FAGENHET FOR LANDINFORMASJON • COUNTRY OF ORIGIN INFORMATION

domstol avviste i en kjennelse fra oktober 2006 at antallet ansatte i Montenegros sikkerhetstjeneste ikke kunne karakteriseres som en statshemmelighet, og at sikkerhetstjenesten hadde opptrådt i strid med offentlighetsloven, "Law on the Freedom of Access to Information", ved ikke å offentliggjøre antallet ansatte.³³

Det er etablert et politimessig samarbeid mellom Montenegro og Sverige.³⁴

6. Rettsvesenet

Det montenegrinske rettssystemet består av kommune- og distriktsdomstoler samt høyesterett i tillegg til to domstoler som behandler saker knyttet til handels- og forretningsvirksomhet. Fra januar 2005 er det opprettet nye forvaltings- og appelldomstoler.

01.04.2004 trådte ny straffe- og straffeprosesslov i kraft i Montenegro.³⁵ Det er også vedtatt ny domstollov og sivilprosesslov.

Mange rettssaker tar svært lang tid i Montenegro. Det er forsinkelser både hos påtalemyndighetene og hos domstolene. Det har vært utskiftninger i sentrale domstolsposisjoner som er blitt kritisert for å være politiske utvelgelser. Det er imidlertid tatt initiativ til ulike tiltak som kan innebære mer effektive domstoler. Prosessen omkring utvelgelse av dommere med godkjennelse av parlamentet bidrar til manglende uavhengighet. I tillegg er kriteriene for utvelgelse av dommere uklare.

En vitnebeskyttelseslov ble vedtatt i 2004, men er ifølge EU ikke implementert grunnet manglende samarbeid mellom domstolene og politiet samt utilstrekkelige finansielle midler.³⁶

I flere rapporter er det satt spørsmålstegn ved domstolenes uavhengighet, og ved at flere saker er preget av politisk press og korrupsjon.³⁷ Det er også fremkommet rapporter om manglende uavhengighet og korrupsjon blant påtalemyndigheten.³⁸ I desember 2006 ble flere ansatte ved høyesterett arrestert under mistanke om korrupsjon.³⁹

Myndighetene samarbeidet med Den internasjonale krigsforbryterdomstolen for det tidligere Jugoslavia (ICTY). Montenegro har også inngått en avtale med Kroatia som åpner for at Montenegro kan straffeforfølge montenegrinske krigsforbrytere for overgrep begått i Kroatia.

myndigheter skal i saken ifølge Radio Free Europe 08.12.2006 ha reist tiltale mot noen av de arresterte samt noen etniske albanere bosatt i USA.

³³ Radio Montenegro 17.10.2006.

³⁴ Mina News Service 16.11.2006.

³⁵ Montenegros parlament har hevet maksimumsstraffen fra 30 til 40 år ifølge Mina News Service 19.06.2006.

³⁶ Freedom House: "Nations in Transit 2006: Serbia and Montenegro – Montenegro".

³⁷ Freedom House: "Nations in Transit 2006: Serbia and Montenegro – Montenegro".

³⁸ US State Department 2005 "Country of Report on Human Rights Practices in Serbia and Montenegro".

³⁹ Mina News Service 14.12.2006. De ansatte hadde administrative stillinger ved domstolen.

Montenegrinske domstoler har i enkeltsaker pålagt montenegrinske myndigheter et erstatningsansvar for deportasjonen av bosniske flyktninger tilbake til republikken Bosnia og Hercegovina i 1992 hvor flere ble drept eller forsvant.⁴⁰ Amnesty International har imidlertid i sin rapport "Montenegro The Right to redress and reparation for the families of the "disappeared"" kritisert montenegrinske myndigheters manglende vilje til å sikre familiene erstatning, herunder oppreisning og kompensasjon og fastsettelse av individuelt straffeansvar.

7. Militærtjeneste

Det har vært gitt to amnestier i tilknytning til militærnektning og deserteringer i forbindelse med konfliktene som Jugoslavia var involvert i på Balkan. Det første ble gitt 18.06.1996 og gjaldt militærnektning og desertering som fant sted før 14.12.1995. Det ble dernest gitt et amnesti 02.03.2001 for militærnektning og desertering som fant sted før 07.10.2000.⁴¹

Montenegro vedtok 30.11.2005 en ny amnestilov om unntar ulike kategorier av militærnekttere strafferettslig forfølgelse for handlinger begått i perioden 10.08.2004 til 01.09.2005.⁴²

Allerede i mars 2006 overtok Montenegro det reelle kommandoansvaret for de militære enhetene i republikken.⁴³ Etter opprettelsen av en selvstendig montenegrinsk hær, anmodet omkring 500 serbiske soldater om overføring til den serbiske hæren.⁴⁴ I alt skal 61 soldater som var født i Montenegro, ha fått avslag på anmodningene sine om overføring til Serbia. Samtidig skal de ha blitt fratatt sine stillinger, og blitt overført til hærens hovedkvarter hvor de står til disposisjon for hærens kommando.⁴⁵

I august 2006 besluttet Montenegro å avvikle verneplikt, innføre en profesjonell hær og dimettere de vernepliktige i løpet av en uke.⁴⁶

Regjeringen har antydnet at Montenegros hær vil bestå av omkring 3 000 soldater, og bli ytterligere redusert til 2 400 profesjonelle soldater i 2007.⁴⁷

8. Religionsfrihet

Det er ingen statsreligion i Montenegro. "US State Department" viser til at Montenegros grunnlov og lover sikrer religionsfrihet, og disse rettighetene blir i hovedsak respektert.

⁴⁰ B 92 21.09.2006.

⁴¹ Når det gjelder forholdene i Sør-Serbia, vises det til eget Landinforotat.

⁴² Mina News Agency 30.11.2005.

⁴³ TV Crna Gora 18.03.2006.

⁴⁴ Vijesti 20.06.2006.

⁴⁵ Dan 13.08.2006.

⁴⁶ Southeast European Times 30.08.2006.

⁴⁷ Southeast European Times 21.09.2006.

Montenegro har ingen lov som regulerer arbeidet til religiøse samfunn. Det vises til at Montenegro i motsetning til Serbia, i hovedsak bidro til fri religionsutøvelse.

Religion er ikke en del av undervisningen i grunnskolen.

Lederen for det muslimske samfunnet i Montenegro har vist til at muslimske fanger og soldater kan møte visse vanskeligheter i forhold til mat uten svinекjøtt.

Det er visse motsetningsforhold mellom den serbiske og den montenegrinske ortodokse kirken i hovedsak knyttet til den montenegrinske kirkes ønske om uavhengig status, men også til eiendomskonflikter. Den montenegrinske kirken erklærte sin uavhengighet i januar 2007.⁴⁸ Det har fremkommet rapporter om at enkelte muslimske grupperinger og mullaher skal ha forbindelse med grupperinger tilhørende wahhabismen⁴⁹, og at antallet wahhabister er stigende.⁵⁰

9. Kvinner

Vold mot kvinner er utbredt, særlig utenfor de store byene. Vold i ekteskapet ("domestic violence") er straffbart med en strafferamme på opptil 10 år. Ifølge en lokal NGO skal imidlertid kun 30 % av alle sakene knyttet til familielov ha blitt anmeldt til politiet i 2004. Voldtekt i ekteskapet er straffbart. Prostitusjon er straffbart, herunder salg av seksuelle tjenester og hallikvirksomhet.

Endringer i den montenegrinske straffeloven av 2002 hjemler bedre beskyttelse i tilknytning til husbråk ("domestic violence"). Mangel på kvinnelige polititjenestefolk har bidratt til lang ventetid i forhold til undersøkelser av voldtektsanmeldelser og andre overgrep mot kvinner.

Seksuell trakassering er utbredt. Få kvinner har høyere stillinger, og patriarkalske oppfatninger er utbredt.

Regjeringen har et eget "Office for Gender Equality".

Trafficking er straffbart med en strafferamme på 10 år. Montenegro har i større grad vært et transittland enn et opprinnelsesland. Det forekom arrestasjoner i 2005 samt straffeforfølgelse i tilknytning til trafficking. Gjennomsnittlig ble det ilagt fengselsstraff på 2 ½ år. Det finnes lokale "sheltere" for traffickingofre, herunder et i Podgorica som drives av en lokal NGO med støtte fra det internasjonale samfunnet⁵¹. Myndighetene bidrar til finansiering av et "shelter" som ble åpnet

⁴⁸ Mina News Agency 10.01.2007.

⁴⁹ Wikipedia opplyser at "Wahhabism ...is an Islamic movement... It is the dominant form of Islam in Saudi Arabia, Qatar and recently Western Iraq. Wahhabis see their role as a movement to restore Islam from what they perceive to be innovations, superstitions, deviances... There are many practices that they believe are contrary to Islam."

⁵⁰ Vijesti 14.10.2006, Dan 11.11.2006.

⁵¹ Lokale NGOer opererer også såkalt "Hot lines" hvor ofre kan få støtte og henvisning til videre muligheter for assistanse.

i 2004. Det har forekommet rapporter om at politi og andre tjenestemenn har vært involvert i trafficking.⁵²

10. Barn

Utdannelse var allerede i unionstiden den enkelte republikks ansvar. Montenegro har gjennomført et reformprogram for skolen. Det er blitt innført 9-årig skolegang og skolestart for 6-åringene, og det er bl.a. blitt innført nytt pensum.⁵³ Det er obligatorisk 9-årig skolegang. Undervisningen er gratis. Begrensede offentlige ressurser har i liten grad blitt kanalisert til skole og utdanning.

Etter 9-årig skolegang kan elevene velge gymnas som gir mulighet for høyere utdanning eller yrkesskole. Det ble opprettet et universitet i Podgorica i 1974.⁵⁴

Det er en statlig institusjon i Montenegro for barn under 18 år som ikke mottar omsorg fra sine foreldre i tillegg til fem institusjoner for barn med særlig behov. Foruten adopsjon, som i hovedsak skjer av babyer, finnes det ikke alternative omsorgsordninger.⁵⁵

11. Etniske minoriteter

I april 2006 ble "Law on Minority Rights and Freedom" vedtatt av parlamentet. Loven er et rammeverk for beskyttelse av minoritetene og fastslår Montenegros multietniske karakter. Loven fastsetter ikke-diskriminering av etniske og andre minoriteter. Montenegros konstitusjonelle domstol satte til side bestemmelsene i loven om garanterte mandater i parlamentet for minoritetsrepresentanter fordi den ble erklært som ukonstitusjonell.⁵⁶

Sosial diskriminering av etniske minoriteter er et problem i Montenegro. Rom er særlig utsatt, herunder rom som er internt fordrevet fra Kosovo. Ifølge en lokal NGO er 70 % av rom analfabeter, 95 % er offisielt arbeidsledige, 40 % har ikke tilgang til offentlige tjenester som vann, kloakk, elektrisitet og 90 % lever under fattigdomsgrensen.⁵⁷

Den albanske bydelen Tuzi, innen Podgorica, skal ha blitt sikret en egen bykommunestatus, med egen andel av Podgoricas budsjett.⁵⁸ Det har fremkommet anklager mot politiet om politivold i forbindelse med aksjoner mot etniske albanere.⁵⁹

⁵² US State Department 2005 "Country Report on Human Rights Practices in Serbia and Montenegro".

⁵³ Southeast European Times 16.03.2006.

⁵⁴ Landguiden viser til at standarden på høyere utdanning sank på 1990-tallet grunnet isolering og økonomiske problemer. Mange montenegrinere har fått høyere utdanning i Serbia.

⁵⁵ UK Home Office "Country Report Serbia and Montenegro October 2004".

⁵⁶ Mina News Agency 11.06.2006. Loven garanterte minoriteter som utgjør mellom en til fem prosent av befolkningen ett sete i parlamentet, mens minoriteter som over fem prosent var garantert tre seter. Regjeringen har gitt uttrykk for at de vil endre grunnloven for å sikre slik representasjon.

⁵⁷ US State Department 2005: "Country Report on Human Rights Practices in Serbia and Montenegro".

⁵⁸ Freedom House: "Nation In Transit 2005 Serbia and Montenegro – Montenegro".

⁵⁹ Mina News Service 09.09.2006, KosovaLive 07.01.2007.

Sandžak - bosnjaker

Sandžakregionen består av 11 kommuner, seks på serbisk side av grensen og fem på montenegrinsk side av grensen mellom Serbia og Montenegro. På serbisk side omfatter Sandžak følgende kommuner: Novi Pazar, Tutin, Sjenica, Pribor, Prijepolje og Nova Varos, mens følgende kommuner ligger på montenegrinsk side: Bijelo Polje, Pljevlja, Rozaje, Berane og Plav. Novi Pazar i Serbia "blir ansett for å være et hovedsete for regionen.

Sandžak har en befolkning på ca 400 000, hvorav bosnjakene utgjør totalt 54 %. Den etniske fordelingen i de ulike kommunene varierer. Tall fra den montenegrinske folketellingen i 2003 finnes på kommunenivå.

Flyktninger og tidligere internt fordrevne

Flyktninger og tidligere internt fordrevne fra Kosovo skal ifølge UNHCR utgjøre omkring 26 000 personer.⁶⁰ "The Montenegrin Commissariat for Displaced Persons" har blitt omstrukturert til "Bureau for the Care of Refugees". Byrået har ansvaret for implementeringen av "the National Strategy for Resolving the Issues of Refugees and IDPs in Montenegro".⁶¹ Flyktningenes rettslige stilling i den nye staten vil kreve ytterligere avklaringer.⁶²

Det har forekommet arrestasjoner og utleveringer til Serbia av kosovoalbanere i transitt gjennom Montenegro.⁶³

12. Homofile

Det eksisterer en generell motvilje mot homofile som bidrar til at mange homofile skjuler sin identitet. Vold mot homofile forekommer sjeldent, og aksepteres ikke av myndighetene.⁶⁴

13. Forholdet mellom Serbia og Montenegro

Presidentene Serbia og Montenegro understreket allerede i et møte 26.06.2006 at det gode forholdet må opprettholdes og at samarbeid er viktig.⁶⁵

Montenegrinske myndigheter har gitt uttrykk for at serbiske borgere ikke vil bli avkrevd reisedokument ved innreise til Montenegro.⁶⁶ Samtidig kan montenegrinske borgere med gyldig

⁶⁰ EU "Montenegro Progress Report 2006".

⁶¹ OSSE Montenegro.

⁶² Herunder lov om statsborgerskap og asyllovgivning. Mange har vært opptatt av disse gruppenes svake rettssituasjon i Montenegro, bl.a. begrensninger i rett til helsetjenester.

⁶³ KosovaLive 12.06.2006, 04.01.2007.

⁶⁴ US State Department 2005: "Country Report on Human Rights Practices in Serbia and Montenegro".

⁶⁵ Vijesti 27.06.2006. I desember 2006 ble det inngått en sosialtrygdavtale mellom de to landene. Serbiske borgere med gyldig helsebok bosatt i Montenegro vil få gratis nødhjelp.

⁶⁶ Mina News 20.06.2006. Alle tidligere borgere av Serbia og Montenegro over 18 år var imidlertid påkrevd å bære ID-kort.

id-kort oppholde seg i Serbia. Serbiske myndigheter har imidlertid gitt uttrykk for at denne rettssituasjonen vil endre seg når Montenegro starter med å utstede egne ID-kort og pass.⁶⁷

Montenegrinske borgere bosatt i Serbia, kan innvilges serbisk statsborgerskap.⁶⁸ Senere er det også kommet signaler om at serbere bosatt i Montenegro, kan innvilges serbisk statsborgerskap og det kan opprettholdes dobbelt statsborgerskap.⁶⁹ Likeledes vil serbiske borgere bosatt i Montenegro kunne bli innvilget montenegrinsk statsborgerskap.⁷⁰

Mange etniske serbere har startet salg av eiendom i Montenegro, og har planer om å flytte til Serbia.⁷¹ Mange montenegrinere skal ha søkt om serbisk statsborgerskap.⁷²

Serbiske myndigheter har opplyst at montenegrinske studenter for skoleåret 2006/2007 vil ha samme rettigheter som studenter fra Serbia.⁷³

14. Media

Det finnes et mangfold innen media – både mht aviser og TV. Flertallet av mediene har støttet den pro-uavhengige linjen, men det finnes også media som støtter pro-unions linjen. Frem mot folkeavstemningen i mai 2006 ble flere oppsagt i det statlige TV grunnet frykt for manglende uavhengighet i formidlingen fra valgkampen. Tradisjonen med selvsensur i media fortsetter, og det er fortsatt mangel på god undersøkende journalistikk.⁷⁴

En kjent skribent ble angrepet av maskerte menn i oktober 2006.⁷⁵ Flere partier har krevd bedre rettsforfølgelse i forbindelse med manglende oppklaring av mordet på en kjent redaktør.⁷⁶

Konstitusjonsdomstolen har satt til side artikkel 33 "On Radio Broadcasting" som grunnlovsstridig. Bestemmelsen viste til at lisenser ikke kan gis til religiøse samfunn, politiske partier og organisasjoner.⁷⁷

⁶⁷ Montenegrinske myndigheter har varslet at passet blir rødt og at utstedelsene antagelig vil starte i begynnelsen av 2007.

⁶⁸ FoNet 29.06.2006.

⁶⁹ Tanjug 03.07.og 05.07.2006 siterer den serbiske minister Vojislav Vukcević. President Tadic har også gitt uttrykk for at dobbelt statsborgerskap kan etableres.

⁷⁰ OSSE juli 2006.

⁷¹ IWPR 23.06.2006.

⁷² Southeastern European Times. 04.01.2007.

⁷³ B 92 23.06.2006.

⁷⁴ Freedom House: "Nation in Transit 2006 – Serbia and Montenegro – Montenegro".

⁷⁵ B 92 15.10.2006. Jevrem Brkovićs sjåfør ble samtidig drept.

⁷⁶ Dusjo Jovanović som var redaktør av Dan, ble drept 24.05.2004. Ingen er blitt domfelt for dette drapet.

⁷⁷ Mina News Service 08.11.2006

15. Den sosioøkonomiske situasjonen

Montenegro er lite industrialisert, og forholdsvis mange er sysselsatt i jordbruket. Ved siden av jordbruket er turismen, kull- stål- og aluminiumsproduksjon samt tekstil-, tobakks- og skogsindustrien viktig i Montenegro. Siden 2002 har Euroen vært den offisielle valutaen i landet.

Etter 1990-tallets nasjonale konflikter, internasjonale sanksjoner, korrupsjon og motstand mot endringer av de økonomiske strukturene hadde befolkningen i Montenegro i 2004 en lavere levestandard enn de hadde 15 år tidligere. Den økonomiske utviklingen har imidlertid gått raskere i Montenegro enn i Serbia, og befolkningen har for eksempel en gjennomsnittslønn og pensjoner som er det dobbelte av befolkningen i Serbia. Ifølge offisielle tall var den gjennomsnittlige månedslønnen 230 € i 2006. Privatiseringen har skjedd raskt, og ved selvstendigheten var omkring 70 % av bedriftene privateide.

Arbeidsløsheten har sunket fra 23 til 18 % de siste tre årene.

Ifølge lovgivningen er det lik lønn for likt arbeid, men kvinnene tjente i begynnelsen av 2000-tallet 11 % mindre enn mennene. Nesten like mange kvinner som menn er sysselsatte. Høyeste pensjonsalder for menn er 65 år, mens den for kvinner er 63 år.⁷⁸

16. Helsetjenesten

Helsetjenesten var også i unionstiden organisert på republikknivå.

I utgangspunktet har alle landets borgere som omfattes av den pliktige offentlige helseforsikringen, rett til gratis helsetjenester innenfor den offentlige helsetjenesten. Egenandeler skal for øvrig ikke betales av barn, eldre over 65 år, personer som mottar sosialstøtte, gravide, kreftpasienter og krigsinvalider.

Helsetilbudet ble generelt gradvis dårligere i Serbia og Montenegro etter 1989. Manglende offentlige tjenester gjør at dyre private løsninger kan være den eneste muligheten for adekvat oppfølging. Det foreligger opplysninger om at betaling for tjenester som i utgangspunktet skal være gratis, ofte er nødvendig for å få hjelp.

Behandling for mentale lidelser er tilgjengelig.

Helsetjenestene er organisert på republikknivå. Helsetjenesteinstitusjonene i Montenegro består av 18 "Dom Zdravlijas" (lokale helseklinikker), 3 helsetjenestestasjoner, 7 sykehus, 3 spesialiserte sykehus og et "Clinical Center" (universitetsklinikk). Helsetjenestene er formelt gratis, men det betales egenandeler for medisin, undersøkelser, laboratorietester m.v.⁷⁹

⁷⁸ Landguiden.

⁷⁹ UDIs tjenestereise til Montenegro 2004.

Serbiske borgere med gyldig helsebok vil få gratis medisinsk nødhjelp i Montenegro.⁸⁰

17. Ankomster til Norge

Antallet asylsøkere fra Jugoslavia var i 2001: 928 personer og i 2002: 2460 personer. Jugoslavia toppet ankomststatistikken for 2002. I 2003 kom det 2180 asylsøkere fra Serbia og Montenegro, mens tallet for 2004 var 859 og for 2005 468 personer. Til og med november 2006 er det kommet 312 asylsøkere fra Serbia og Montenegro. Statistikken skiller ikke ut personer som kommer fra Serbia og Montenegro, og ankomstene fra Kosovo er også medregnet.

Kilder:

Amnesty International <http://www.amnesty.org/>

BBC Monitoring – abonnementstjeneste på internasjonale nyhetsoppslag

EU Progress Report november 2006

http://www.ecoi.net/file_upload/16_1163067127_montenegro-2006.pdf

Freedom House: Nation in Transit Serbia and Montenegro 2005

<http://www.freedomhouse.hu/nitransit/2006/montenegro2006.pdf>

International War and Peace Reporting IWPR <http://www.iwpr.net/>

Landguiden - abonnementsinformasjon

OSSE <http://www.osce.org/montenegro/>

Radio Free Europe <http://www.rferl.org/>

Southeast European Times <http://www.setimes.com/>

UK Home Office's Country Report senest april 2005

http://www.homeoffice.gov.uk/rds/country_reports.html

US State Department Country Report for Human Rights and Practices senest for 2005

<http://www.state.gov/>

US State Department International Religious Freedom Report 2006

<http://www.state.gov/g/drl/rls/irf/2006/71405.htm>

⁸⁰ B 92 09.08.2006

